

DISLEKSIJA. KAS TAI?

***Disleksija** – skaitymo ir rašymo sutrikimas, dažniausiai paveldimas, kai žmogui sunku susieti raidę su garsu, jungti raides į žodžius ir sklandžiai bei taisyklingai perskaityti ir užrašyti žodžius.*

Pasak Klaipėdos universiteto Psichologijos katedros docentės, Lietuvos disleksijos asociacijos pirmininkės, psichologės dr. Redos Gedutienės disleksija dažniausiai pastebima vaikui pradėjus lankyti mokyklą. Patyręs mokytojas ar specialistas jau pirmais vaiko mokymosi mokykloje mėnesiais gali ją įtarti, nes klasėje visi vaikai sparčiai daro pažangą mokydamiės skaityti ir rašyti, o disleksiją turintis vaikas sunkiai sieja raidę su garsu, painioja panašiai atrodančias raides b ir d, m ir n, u ir ū, skaito spėliodamas, nesklandžiai, lėtai, nepaisydamas skyrybos ženklų, monotoniškai. Rašo taip pat lėtai, įveldamas daug specifinių klaidų.

Mokytojai ir tėvai dažnai painioja disleksiją su pastangų ar net intelekto stoka. Todėl vaikai, net labai gabūs, nuolatos išgyvena nesėkmės jausmą, nes nesupranta, kodėl vienus dalykus sekasi mokytis gerai ir greitai, o skaityti ir rašyti – labai prastai ir lėtai. Tokia situacija dažnai sukelia didžiulę įtampą namuose ir mokykloje, o vaikai patenka į nesėkmių ir neigiamų emocijų ratą, ima jaustis bėjęgiai, nes dedamos pastangos neduoda laukiamų rezultatų. Jie ima save kaltinti dėl nesėkmių, o sėkmę suvokia kaip laimingą atsitiktinumą. Tada vaiko lūkesčiai mažėja, o mokykla ima kelti itin liūdnus išgyvenimus, kurie, gali neigiamai veikti moksleivio elgesį. Psichologines bėdas gali lydėti psichosomatinės problemos – galvos, pilvo skausmai.

Disleksikai turi bėdų ne tik su skaitymu ar rašymu. Jie sunkiau nustato kryptį (kairėn-dešinėn, aukštyn-žemyn).

Nepakankamai tikslai suvokia dydį, formą, blogiau piešia, konstruoja. Veiklos, kuriose kaip ir skaitant ar rašant, svarbus nuoseklumas, disleksijos sutrikimą turintiems yra sudėtingos. Jiems sunku suvokti iškart kelias instrukcijas. Pavyzdžiui, išgirdę paliepimą „nueik į svetainę, atsidaryk spintelės duris, paimk knygą ir atnešk man“, jie gali tokių instrukcijų nuoseklumo neįsiminti. Taip yra, nes disleksijos priežastys glūdi

- *Painioja panašiai atrodančias raides;*
- *skaito spėliodamas, nesklandžiai, lėtai, monotoniškai, skiemėmis, paraidžiui;*
- *skaitymo įgūdžiai neautomatizuojami;*
- *sunku suvokti iš kart kelias instrukcijas;*
- *sunkiau suvokia dydį, formą, nustato kryptį.*

smegenyse. Tokių vaikų smegenų struktūra ir nervinės jungtys, būtinos rašytinei informacijai apdoroti, vystosi kiek kitaip nei daugumos. Jei įprastai skaitant ir rašant labiau dirba kairysis smegenų pusrutulis, tai šių žmonių gerokai aktyvesnė dešiniojo veikla. Todėl tokie vaikai ir suaugę mėgsta piešti, pasakoti fantastines istorijas, jie pasižymi intuicija, yra labai kūrybingi, empatiški.

Docentė dr. R.Gedutienė teigia, kad jei vaikui nustatoma disleksija, tėvai turėtų šią informaciją priimti labai ramiai. Tai mokymosi sutrikimas, kuris lydi žmogų visą gyvenimą. Tačiau galima išmokyti įvairių strategijų, kurios padeda pasiekti geresnių rezultatų.

Kadangi šių vaikų aktyvesnis dešinysis smegenų pusrutulis, jie pasižymi lakia vaizduote, todėl juos lavinti prasminga atsižvelgiant į tai. Psichologė sako, kad vienas efektyviausių lavinimo būdų – skaitymas. Gali pirmiau tekstą garsiai perskaityti tėtis ar mama, tada – vaikas. Reiktų akcentuoti

skyrybos ženklų prasmę. Pavyzdžiui, aiškindama disleksiją turintiems vaikams apie tašką sakinio gale, sakau, kad tai yra lyg akmuo, kuris „prispaudžia“ mintį, kad nereiktų skubėti, kad spėtum atsipūsti; apie kablelį – kad tai laikas nuryti seilę, atsikvėpti; brūkšny – tiltas, kuriuo turi pereiti. Tada vaikai suvokia, jog tie ženklai reikalingi perteikti emocijai. Taip tekstas tampa vaikui „draugiškas“, o mokymasis – lengvesnis, – profesinėmis paslaptimis dalijasi Lietuvos disleksijos asociacijos pirmininkė. Ji įsitikinusi, kad tokiems vaikams informacija būtų gerokai suprantamesnė ir patrauklesnė, jei šalia rašytinių instrukcijų vadovėliuose, užduotis būtų suformuluota ir vaizdu – schema, piešinėliu, simboliu.

Disleksija nėra „pasaulio pabaiga“. Tai – sunkumas, kurį galima koreguoti ir su juo „susidraugauti“. Labai svarbu, kad tėvai, mokytojai ir su vaikais dirbantys specialistai kalbėtųsi su vaiku apie tai, kas su juo vyksta, o ne kaltintų dėl patiriamų sunkumų. Ne tik vaikui, bet ir tėvams kartais sunku priimti, kad esama problemų, ir tai kai kurios šeimos slepia netgi pačios nuo savęs, kol galiausiai prieinamas toks momentas, kai suteikti veiksmingą pagalbą tampa per vėlu. Iš tiesų tinkamiausias, imliausias laikotarpis, kada galima įvairiapusiai padėti vaikui, susiduriančiam su disleksija, yra pradinės mokyklos metai.

Šaltiniai:

1. https://www.15min.lt/gyvenimas/naujiena/sveikata/regina-statkuviene-1028-693405?fbclid=IwAR0kvsrIY0P5YxEJohf-yYu7jHXBtQaxt5hLRx-PYYg72SXFHsi_Tjz
2. <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2015-09-15-r-barkauskiene-su-disleksija-galima-susidraugauti-svarbu-laiku-suteikti-pagalba/135092>
3. R. Giedrienė. Specifiniai mokymosi sutrikimai ir vaiko socializacija, 2011, V.
4. A.Garšvienė, R. Ivoškuvienė. Logopedija., 1993, K.

• 3 „sėkmės raktai“

- *kaip anksti ji bus atpažinta ir įvertinta;*
 - *kiek ir kokios pagalbos vaikas gaus mokykloje ir namuose;*
 - *ar bus atskleistos jo stipriosios pusės bei gabumai;*
-